

Psychodidaktické ponímanie jazykového vzdelávania dospelých

Gabriela Petrová, Nina Kozárová
Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Anotácia: *Psychodidaktické témy, ktoré orientujú svoju pozornosť predovšetkým na vzdelávací kontext, boli v poslednej dobe rozpracované v mnohých teoretických a výskumných publikáciách. Dané témy sú prepojené so všeobecnou didaktikou, didaktikou individuálnych predmetov, lingvistikou, pedagogickou psychológiou, antropológiou, neurovedou. Vzhľadom na to, že psychodidaktický kontext edukácie je širokospektrálna a interdisciplinárna téma, súčasný príspevok sa zaoberá problematikou psychodidaktických aspektov v kontexte vyučovania a učenia sa cudzích jazykov dospelými jednotlivcami.*

Dobrí lektori sa snažia neustále hľadať a zdokonaľovať spôsoby, ako pomôcť účastníkom vzdelávania rozvíjať ich kľúčové kompetencie. Podpora lektorov má šancu byť úspešná, najmä vtedy, ak je systematická, vrátane vysoko kvalitnej teoretickej prípravy. Cieľom je upriamiť pozornosť na teoretické poznatky a používanie psychodidaktických aspektov počas cudzojazyčného vzdelávania dospelých.

Kľúčové slová: *psychodidaktika, konštruktivizmus, vzdelávanie dospelých, informácie, vedomosti, štruktúrovanie.*

Psychodidactic perception of adult language learning. *Psychodidactic themes, which focus their attention primarily on the educational context, have been recently elaborated in many theoretical and research publications. The themes are linked to general didactics, didactics of individual subjects, linguistics, pedagogical psychology, anthropology, neuroscience. Because of that the psychodidactic context of education is a broad-spectrum and interdisciplinary topic, the present contribution deals with the issue of psychodidactic aspects in the context of teaching and learning of foreign languages by adult individuals. Good lecturers are constantly seeking and improving ways to help learners develop their key*

competencies. Support for lecturers has a chance to be successful, especially if it is systematic, including high-quality theoretical training. The aim is to draw attention to theoretical knowledge and the use of psychodidactic aspects during adult foreign language education.

Key words: *psychodidactics, constructivism, adult education, information, knowledge, structure.*

Úvod

Už dlhú dobu rezonuje v spoločnosti otázka *Akým spôsobom sa ľudia učia?* Ako je možné, že si dokážeme zapamätať texty piesní, no nedokážeme si vybaviť diela pri menách svetoznámych autorov? Ktoré obsahy vzdelávania sú dôležité na sprostredkovanie kultúrnych skúseností? Ako si jednotlivé informácie zapamätávame? Čo to znamená kódovať a dekódovať informácie? Akým spôsobom môžeme optimalizovať a zefektívňovať metódy učenia sa? Na tieto a podobné otázky hľadajú odpovede psychodidaktické prúdy v jednotlivých odborových didaktikách. Psychodidaktika ponúka rôznorodé pohľady na vyučovací proces a s ním súvisiace otázky, ktoré doposiaľ neboli zodpovedané. Je dôležité, aby lektor rozumel mechanizmom učenia sa svojich klientov, dokázal identifikovať a pracovať s učebnými štýlmi, vedel vhodne štruktúrovať učivo... Ani zďaleka sme nevyčerpali témy, ktoré patria do centra záujmu psychodidaktiky. V ďalšom texte preto venujeme bližšiu pozornosť vybraným oblastiam psychodidaktického rozmeru edukácie.

Psychodidaktika

Pri hľadaní spôsobu ako zefektívniť vyučovanie a učenie sa, môžeme nachádzať odpovede v psychodidaktickom poňatí edukácie. Pojem psychodidaktika ako prvý použil H. Aebli, žiak J. Piageta v roku 1951, ktorý daný termín vysvetlil ako cestu k zvedčeniu pedagogiky prostredníctvom spojenia a prelínania psychologickéj teórie vývinu myslenia a pedagogiky. Pre potreby predkladaného príspevku uvádzame názor J. Duchovičovej (2011), podľa ktorého psychodidaktika sústreďuje pozornosť na metakognitívne procesy – poznanie procesov poznávania a učebné situácie vyvolané učiteľom, ktoré sú prostriedkom, nie cieľom.

V spoločnosti sa neustále hľadajú rôznorodé cesty vzdelávania, ktoré by zodpovedali potrebám európskej budúcnosti. Aktuálne stojí v centre záujmu celoživotné vzdelávanie, úzko prepojené s tvorivo- humanistickými trendmi, nadobúdanie nových poznatkov prostredníctvom zásad konštruktivizmu. Sme

toho názoru, že v súčasnosti by sme mali vnímať vyučovanie ako prácu klientov s informáciami, analýzu a detekciu kľúčových pojmov v učive, konštruovanie vlastného kognitívneho systému, prácu s prekonceptmi, modifikovanie prípadných miskoncepcií. Termín psychodidaktika dodnes nie je celkom samozrejmý, hoci si v pedagogickej, ako aj v psychologической odbornej verejnosti postupne nachádza etablované miesto. Psychodidaktické aspekty vnímajú lektora ako sprostredkovateľa klientovho poznania, pričom sa kladie dôraz na jeho osobnosť, na rozvoj jeho kognitívnych, osobnostných aj učebných charakteristík.

Nemožno pochybovať o tom, že učenie je celoživotný proces, počas ktorého si jednotlivec osvojuje poznatky, vníma nespočetné množstvo informácií, utvára si hodnotový rebríček, formuje svoje správanie. Každý človek sa učí iným spôsobom, niekomu vyhovuje memorovanie bez hľadania hlbších súvislostí, iný potrebuje pochopiť podstatu vecí.

Súhlasíme s J. Mužíkom (2012), podľa ktorého: „*Celoživotné vzdelávanie predstavuje zásadnú zmenu pojatia celého vzdelávania. Tradičný formalizovaný školský systém tvorí pre vzdelávanie len základňu, len jeho časť. Človeku by v súčasnej spoločnosti mala byť poskytovaná možnosť ďalej sa vzdelávať v rôznych štádiách jeho vývoja, realizovať rozmanité prechody medzi vzdelávaním, učením a zamestnaním. Ide o zaistenie prístupu ku vzdelávaniu po celý život, možnosti učenia sa do úrovne osobnostných možností a hraníc.*“

Práve v procese celoživotného vzdelávania je psychodidaktika kľúčovou oblasťou, nakoľko podporuje samostatné myslenie, rozvoj kritického a tvorivého myslenia a umožňuje vidieť a riešiť problémy hlbšie, z rôznych perspektív.

Psychodidaktické poňatie edukácie

Podstatou ľudskej existencie je myslenie. Ide nepochybne o najvyšší produkt evolúcie človeka. Doposiaľ nadobudnuté a zosumarizované poznanie ľudstva však nie je možné v ucelenej podobe sprostredkovať, nakoľko také obrovské kvantum poznatkov (zodpovedajúce súčasnej úrovni rozvoja jednotlivých vedných odborov) by ľudia nedokázali absorbovať. Dnes už nikto nepochybuje o tom, že myslenie a učenie k sebe bezpodmienečne patria a jedno bez druhého by bolo absolútne nemožné. Rovnako je všeobecne známe, že informácie tvoria základ myslenia a učenia sa. Bez informácií nemôžeme uvažovať, hodnotiť, riešiť problémy, rozhodovať sa. Až za predpokladu, že máme všetky potrebné informácie, môžeme pristúpiť k tvorbe a osvojovaniu pojmov, ich analýze, k zovšeobecňovaniu, vyvodzovaniu adekvátnych záverov, používaniu vyšších kognitívnych procesov.

V rámci prispôsobovania sa aktuálnym vzdelávacím potrebám je podporovaná celková zmena charakteru vyučovania smerom k používaniu

a šíreniu nových vyučovacích stratégií, ktoré vedú klientov predovšetkým k aktivite a samostatnému konštruovaniu nových poznatkov. Ide napríklad o rôzne vzťahy medzipredmetovej integrácie, ktoré umožňujú rozvoj kľúčových kompetencií.

V súčasnosti je potrebné viesť účastníkov vzdelávania k tvorbe interpretačných diskusií, postavených na argumentácii, k nastoleným problémom. Domnievame sa, že klienti by mali byť vedení k schopnosti:

- Vyjadriť zrozumiteľne a precízne svoj názor;
- Vytvárať dialóg;
- Prezentovať informácie rôznorodými spôsobmi;
- Reprodukovať získané informácie (skôr prijaté informácie sa reorganizujú – lepšie usporiadajú);
- Prepájať nové informácie so skôr osvojenými.

Hlavnou orientáciou vo vzdelávaní sa stáva hlavná zásada: *naučiť sa poznávať*. Pred lektorom, ale aj klientom stoja v zmysle tohto prístupu neľahké úlohy: zvládnuť metódy ako sa učiť, ako využívať nové informačné a komunikačné technológie, ako sa naučiť jednať, vedieť pracovať samostatne. Psychodidaktika ako teória vyučovania a psychológie učenia, ktorá má svoju podstatu vo vysvetľovaní vzdelávacích procesov z psychologického uhla pohľadu, má podľa nášho názoru za úlohu rozpracovávať nové témy kognitívnej psychológie, ktoré by prispeli k efektívnemu odovzdávaniu a osvojovaniu vzdelávacích informácií a procesov v edukačnej realite.

Vo vývine vedeckého poznania v oblasti psychologických teórií učenia sú názory, v ktorých sa odrážajú diferentné prístupy k chápaniu mechanizmov procesu nadobúdania vedomostí, zručností a návykov, ktoré dané procesy ovplyvňujú. Medzi najvýznamnejšie patria teórie behavioristické, humanistické, kognitívne (konštruktivizmus) a sociálno-interakcionistická teória. Ich základné východiská a princípy so zameraním na učenie sa cudzích jazykov sú podrobne analyzované a zdôvodňované v odbornej literatúre (Brown, 1994; Williams a Burden, 1997 a iné).

V psychodidaktickom poňatí edukácie sa zameriavame na spôsob, akým lektor prezentuje učivo klientom a ich následné mentálne reprezentácie, ktoré bývajú väčšinou rôznorodé. Je dôležité, aby v prvom rade lektor sám pochopil obsah, ktorý má svojim zverencom interpretovať – vytvoril si jeho štruktúru. To mu zjednoduší sprostredkovanie obsahu, pričom nesmieme zabudnúť na akceptovanie individuálnych osobitostí učiacich sa jednotlivcov. Ide o sprostredkovanie učiva vhodnými stratégiami, aby bola rozvíjaná kognitívna úroveň klienta.

Rozvoj kognitívnych procesov a schopností klientov je jedným z primárnych cieľov edukačných koncepcií. Kognitivizácia sa premieta do

jednotlivých úrovni projektovaného kurikula, no edukačná teória i prax akoby nestíhali za týmito deklaráciami.

Každý človek si konštruuje svoj poznatkový systém selektovaním, modifikovaním, komparáciou a usporiadaním informácií. Tento systém zahŕňa spoločenskú interakciu, informácie, životné skúsenosti, zážitky. Kognitívna štruktúra je pevná, relatívne súdržne vystavaná a účastníci vzdelávania si mnohokrát modifikujú mechanizmy, vďaka ktorým nové informácie zaradia do vedomostnej štruktúry tak, aby ju nemuseli rekonštruovať.

Psychodidaktické poňatie edukácie nabáda lektora k prepájaniu teórie s praxou, podporuje rozvoj všeobecne použiteľných schopností a vedomostí, venuje zvýšený záujem jeho vyučovacím štýlom a učebným štýlom klientov, otázkam jednotlivých druhov inteligencie a ich používaniu v rámci edukačného procesu. Snahou takéhoto poňatia edukácie je podporovanie samostatného pedagogického myslenia, hodnotenie jednotlivých didaktických koncepcií, čím sa rozširuje základňa, na ktorej lektor uskutočňuje svoje didaktické rozhodnutia. Lektor, ako sprostredkovateľ žiakovho poznania, by mal vždy podnecovať rozvoj samostatného myslenia svojich klientov. V modernom ponímaní učenia je neprípustné, aby boli klienti iba pasívnymi príjemcami učiva. Aktivita vo vyučovacom procese na strane učiaceho sa subjektu aktivizuje nové kapacity pamäti, rozvíja intelekt a všetky stránky osobnosti účastníka. Celkové učenie sa jednotlivca je ovplyvňované tým, čo už o danej téme vie, prípadne o príbuzných témach, teda jeho individuálna koncepcia. Učivo tak podľa nás predstavuje kreovanie vnútorných reprezentácií, prípadne modifikácií daných reprezentácií, ktoré sú závislé na skúsenostiach učiacich sa subjektov. V neustále sa meniacom svete sa ľudia potrebujú stále prispôsobovať, učiť sa mnohé veci a vedieť flexibilne reagovať na vzniknuté situácie.

Konštruktivizmus

V súčasnosti môžeme vzdelávanie dospelých zaradiť medzi najvýraznejší trend v oblasti vzdelávania. Konštruktivizmus tvorí jeden z epistemologických zázemí vyučovania, v medzivojnovom období sa objavil ako jeden z prúdov kognitívno-psychologických teórií, ktoré sa okrem iného venujú aj problematike práce s pojmami a pojmovými štruktúrami jednotlivcov.

Podľa učenia švajčiarskeho psychológa, ktorý je pokladaný za otca konštruktivizmu, J. Piageta (1999) zohráva rozhodujúcu úlohu pri genéze pojmov činnosť vlastného myslenia človeka na určitej operačnej úrovni. Práve vtedy si *Jednotlivec* neosvojí iba neurčité verbálne schémy, ale pojmy, ktoré dokáže následne začleniť do svojho vnútorného poznatkového systému. Podľa autora nie je vhodné, ak človek formuje pojmy pod vplyvom sociálneho prostredia, pretože vtedy odráža jeho vnútorný poznatkový systém iba úroveň

myslenia iných ľudí, a nie charakter jeho vlastného myslenia. Kognitívny vývoj chápal „zvnútra von“ prostredníctvom zrenia. Iný názor uvádza L. S. Vygotskij (2004), podľa ktorého sa všetky operacionalizované pojmy počas vývinu jednotlivca navzájom ovplyvňujú. Daný autor vyzdvihoval práve vplyv prostredia, nakoľko tvrdil, že kognitívny vývin postupuje prostredníctvom internalizácie vedomostí z kontextu. Obaja autori sa však zhodujú v názore, že každý človek, pracujúci a osvojujúci si pojmy, do nich vkladá špecifiká vlastného myslenia, čím vytvára svoje individuálne poňatie.

Konstruktivizmus je podľa Pedagogického slovníka (J. Průcha, E. Walterová, J. Mareš, 2003) charakterizovaný ako: „*široký prúd teórií vo vedách o správaní a sociálnych vedách, zdôrazňujúci ako aktívnu úlohu subjektu a význam jeho vnútorných predpokladov v pedagogických a psychologických procesoch, tak dôležitosť jeho interakcie s prostredím a spoločnosťou.*“

Konstruktivizmus sa ako spôsob vzdelávacej politiky snaží modifikovať vnútorný poznatkový systém človeka – a čo najviac ho smerovať k aktuálnemu stavu vedeckého poznania. Súhlasíme s názorom V. Kosíkovej (2011), podľa ktorej konstruktivizmus v posledných rokoch patrí medzi najvplyvnejšie smery v didaktike a môžeme ho považovať za jeden zo spôsobov uvažovania o poznaní, nakoľko sa konstruktivisti snažia prekonať transmisívnosť tradičného vyučovania.

Podľa teórie didaktického konstruktivizmu je základným princípom vyučovania aktivita učiaceho sa. Konstruktivisti odmietajú sprostredkovávanie hotových poznatkov – učiva v definitívnej podobe. Práve naopak, lektor by sa mal usilovať o to, aby klienti učivu porozumeli, nakoľko k porozumeniu dochádza vtedy, ak si človek konštruuje svoj vlastný poznatkový systém. Ide o to, aby klient s novými informáciami pracoval, porovnával ich a pretváral ich tak, aby mu dali zmysel, aby im porozumel. Lektor má podporovať aktivitu a skúsenosti svojich zverencov, vyžadovať dialóg medzi nimi, kooperatívne učenie, rešpektovať postoje participantov.

Schopnosť učiť sa jazyky je založená na pojmovo-komunikatívnom učebnom princípe. Diagnostika klientovej práce s učivom, či učebným textom môže byť vykonaná viacerými metódami. Jednou z nich je napr. *selektovanie informácií*, v rámci ktorého učiaci sa subjekt napr. v učebnom texte rozlišuje informácie podľa toho, či sú hlavné, vedľajšie, okrajové, alebo redundantné (nadbytočné).

Ďalším spôsobom je *doplňovanie informácií*, kedy sú kontextuálne dopĺňané zámerne vynechané slová v učebnom texte. *Kondenzovanie informácií* je metóda, pomocou ktorej klient rozsiahly text skraca na najdôležitejšie informácie. Princípom poslednej metódy – *štruktúrovanie*

informácií je zistiť, či učiaci sa dokážu hierarchicky usporiadať pojmy a identifikovať základné vzťahy medzi nimi (Mareš, J. 2013).

Učenie v konštruktivistickom ponímaní je podľa autorov E. Vyskočilovej a D. Dvořáka (2002) založené na vzájomnej interakcii učiaceho sa jednotlivca s novým obsahom. V priebehu tejto interakcie si jednotlivec kóduje a dekóduje informácie, osvojuje si poznatky a vyhľadáva záchytné body, vďaka ktorým si jednoduchšie napojí ďalšie informácie.

J. E. Ormrod (2003) chápe konštruktivizmus ako jeden z prístupov k procesu učenia, kedy si učiaci subjekt buduje myšlienky, nápady, koncepty a idey, ktoré sú založené na aktuálnych aj predchádzajúcich vedomostiach. Takého budovanie poznávania prebieha aktívnou „prácou“ učiaceho sa prostredníctvom jeho vlastných skúseností a aktívnou prácou s jednotlivými informáciami. Lektor by preto mal počas svojej práce napomáhať aktívnej participácii klientov na vyučovacom procese, pretože vtedy klient vie, ako má myslieť, uvažuje nezávisle a problémy rieši s využívaním vedomostí. Tak dochádza ku komparácii predchádzajúcich poznatkov s novými a ich následným zaradením do systému poznatkov.

Rešpektujúc zásady konštruktivizmu hovoríme najmä o: redukovaní veľkého množstva abstraktného učiva (aby nedošlo len k prázdnomu verbalizmu, ale aby žiak skutočne rozumel tomu, čo sa učí, čo hovorí), kladení dôrazu na samostatnú prácu participantov s informáciami, odstraňovaní izolovaných vedomostí, vytváraní komplexných poznatkových systémov, modifikovaní štruktúr vnútorného poznatkového systému učiacich sa, odstraňovaní miskonceptí, redukovaní faktografických prvkov učiva, flexibilita obsahov vzdelávania, využívaní interdisciplinárnych prepojení (pre jednoduchšie zapamätanie komplexnejších informácií), rešpektovaní individuálnych charakteristík klientov a individuálneho tempa práce, transfere osvojených poznatkov do praktického života, klientovom uvedomovaní si vlastných myšlienkových procesov, ponechaní možnosti klientom interpretovať ich vnútorný poznatkový systém.

Psychodidaktické aspekty v jazykovom vzdelávaní

Jazyky sú i dnes, rovnako ako v minulosti, kľúčom k vzájomnému porozumeniu vo svete. Sú kódexom spoločenskej komunikácie medzi jednotlivcami, sociálnymi skupinami a celými národmi.

Vzhľadom na medzinárodný kontext, v zmenených spoločensko-politických a ekonomických podmienkach, s rozširujúcou sa globalizáciou sa postupne modifikuje vzdelávacia politika. S narastajúcimi požiadavkami na cudzojazyčné zručnosti vo všetkých sférach spoločenského života sa v značnej miere menia podmienky a ciele cudzojazyčného vzdelávania, pričom narastajú nároky na kvalitu jazykovej výučby.

Dnes je už jasné, že akýkoľvek prístup k učeniu sa jazykov nemôže byť ucelený bez toho, aby sa opieral o poznatky psychológie, v prvom rade psychológie učenia sa a vyučovania. Učenie sa jazykov je problematika komplikovaná s výrazne interdisciplinárnym charakterom, pričom sa na jej skúmaní podieľajú nielen základné vedné disciplíny ako lingvistika, pedagogika, psychológia, ale čím ďalej, tým viac aj rôzne novovznikajúce interdisciplinárne odvetvia, ako psycholingvistika, sociolingvistika, neurolingvistika, kognitívna lingvistika, počítačová lingvistika a ďalšie.

V nadväznosti na rozvoj teoretického poznania vo východiskových vedných disciplínach, zovšeobecňovaním pedagogických skúseností, ako aj na základe požiadaviek praxe sa v priebehu vývinu objavovali a sústavne objavujú rôzne metódy vyučovania cudzích jazykov. Prispel k tomu aj rozvoj kognitívno-psychologických teórií učenia sa cudzích jazykov podčiarkujúcich dôležitosť procesu spracovania informácií a vytvárania vnútorných reprezentácií cieľového jazyka. Z hľadiska kognitívnych procesov spoločne s relačnou rovinou – jazykovo- rečovým substrátom – ide o dispozíciu jednotlivca sprostredkovať mentálne modely, ktoré možno variovateľ, pričom ich mozog človeka selektuje – s opakujúcim sa invariantom sa následne ukladá ako koncept/schéma.

Výučba cudzích jazykov je na Slovensku sprevádzaná mnohými problémami. Je potrebné prichádzať do edukačnej praxe s metódami, ktoré zefektívnia a budú rozvíjať vyučovanie cudzích jazykov, podporovať komunikatívne kompetencie u ľudí. Napriek tomu, že vedecké skúmanie učenia sa cudzieho jazyka je relatívne mladé vedné odvetvie, v zahraničnej odbornej literatúre je spracované množstvo poznatkov o procesoch osvojovania si cudzieho jazyka. Prenikajú k nám síce nové trendy, metódy a prístupy, ktoré sa snažia efektívne učiť jednotlivcov cudzí jazyk, no dnes vieme, že nestačia len akési povrchné inovácie, modifikácie a zmeny, ale je nutné odhaľovať príčiny problémov a hľadať riešenia, prečo je pomerne náročné naučiť sa akýkoľvek cudzí jazyk.

Kapacita ľudskej pamäti je ovplyvnená mnohými faktormi. Otázka kapacity ľudskej pamäti je plná rozporuplných názorov. Ako jedna z príčin rozporuplnosti sa črtá tendencia, že kvantifikovať kapacitu ľudskej pamäti v tradičných memných jednotkách je nemožné.

Na základe poznania psychodidaktiky môže dochádzať k zefektívňovaniu edukácie, a to so zreteľom na zlepšovanie ľudskej pamäti, či už vo vzťahu k vybavenosti skôr uložených informácií, alebo vo vzťahu ku kapacite.

O potrebe schopnosti človeka komunikovať v cudzom jazyku, prípadne vo viacerých, písanou a hovorenou rečou, dnes už nepochybuje nikto. S vyučovaním cudzích jazykov sa stretávame aj pri osobách v postproduktívnom veku. Mnoho organizácií a inštitúcií tretieho sektora

rozšírilo svoju ponuku vzdelávacích programov o kurzy cudzích jazykov venované predovšetkým seniorom. Nemožno opomínať, že medzi vzdelávaním cudzích jazykov mládeže a vzdelávaním cudzích jazykov dospelých, prípadne seniorov existujú značné rozdiely. Ide predovšetkým o rozdielnosť v motivácii, metodike a obsahu výučby cudzích jazykov.

Výskumy zamerané na výučbu cudzích jazykov (Krashen, Seliger, Hartnett, Stevick) ukázali, že študujúci s dominanciou ľavej hemisféry uprednostňujú deduktívny štýl výučby, zatiaľ čo študujúci s orientáciou na pravú hemisféru boli úspešnejší v prostredí s indukčným štýlom výučby. Prevažne ľavej hemisféry vedie k lepšiemu osvojeniu samostatných slov a k akumulácii jazykových špecifik. Jednotlivci dokážu jednoduchšie pracovať s abstrakciou, klasifikovať, organizovať a reorganizovať svoje poznatky. Na druhej strane, dominancia pravej hemisféry v myslení vedie k lepšiemu zvládaniu celkových myšlienok, utváraniu konceptov, generalizácii, metafor a emočne zafarbených výrazov (Brown, 1987).

Ako uvádza J. Škoda a P. Doulík (2011), čím je podoba informácie komplexnejšia, čím viac zmyslov sa na jej získaní podieľa, tým jednoduchšie vzniká asociačná väzba a jednotlivec si informáciu jednoduchšie zapamätá. V edukačnej praxi sa lektori často stretávajú s fenoménom, pri ktorom nové informácie môžu narušovať spracovávanie informácií v rámci krátkodobej pamäti. Pokiaľ pri vyučovaní lektori dostatočne neopakujú staré učivo a participantom neposkytnú čas na utvorenie asociačných väzieb starého učiva s novým, dochádza k rýchlemu zabudnutiu informácií. Navyše, ak lektori nerešpektujú potrebu opakovania učiva, môže prísť k vzniku chaotickej zmesi izolovaných, vzájomne nepoprepájaných informácií. Ak sa klient podieľa na štruktúre učebného textu, stáva sa pre neho zrozumiteľnejším a ľahšie zapamätateľným, nakoľko si participanti pamätajú najjednoduchšie učivo, v ktorom sú všetky prvky logicky usporiadané.

Resumé

Preferované a aktuálne stratégie vzdelávania dospelých sú v našom spoločenskom priestore vyjadrením politiky celoživotného vzdelávania a učenia sa čo najväčšieho počtu obyvateľov. Významným aspektom pri riešení mnohých problémov 21. storočia sa javí práve využívanie vzdelanostného potenciálu dospelých osôb.

Za podstatu edukácie cudzieho jazyka dospelých považujeme, že v nemalej miere vytvára podmienky na *nad-predmetové* a *medzi-predmetové* vzťahy, ktoré pomáhajú učiacemu sa jednotlivcovi porozumieť vzťahom medzi zložkami prostredia, ktoré ho obklopujú.

Ako sme uviedli vyššie v texte, cudzojazyčná edukácia dospelých má svoje špecifiká, nakoľko efektívnosť používania cudzieho jazyka závisí vo významnej

miere od spôsobov jeho osvojovania. Obzvlášť, ak na danú problematiku nazeráme z psychodidaktického uhla pohľadu.

Schopnosť osvojiť si cudzí jazyk a dorozumievať sa v ňom, dáva jednotlivcovi možnosť participovať na spoločenských aktivitách, uplatniť sa na trhu práce, byť nezávislým od druhých, napomáha v ďalšom štúdiu, prekonávať bariéry, prispieva k zvýšeniu mobility v osobnom živote.

Z týchto dôvodov, ako aj z mnohých ďalších je nevyhnutné, aby sme túžbu vzdelávať sa zaradili do životného štýlu človeka – nakoľko vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie predstavujú dôležitú oblasť spoločenského a ekonomického života.

„Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0368“.

LITERATÚRA:

- BROWN, H. D. 1987. *Principles of Language Learning and Teaching*. NJ : Prentice – Hall.
- BROWN, H. D. 1994. *Principles of Language Learning and Teaching*. Englewood Cliffs New Jersey : Prentice Hall Regent.
- DUCHOVIČOVÁ, J. 2011. Psychodidaktika. In: Kolektív autorov. *Vybrané kapitoly z didaktiky pedagogiky a sociálnej pedagogiky*. Nitra : PF UKF. s. 218 – 229, ISBN 978-80-8094-857-3.
- KOSÍKOVÁ, V. 2011. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha : Grada. 272 s. ISBN 978-80-247-2433-1.
- MAREŠ, J. 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha : Portál, 704 s. ISBN 978-80-262-0174-8.
- MUŽÍK, J. 2012. *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha : Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-738-4.
- ORMROD, J. E. 2003. *Developing Learners*. Educational Psychology: Fourth Edition, s. 227 – 232.
- PIAGET, J. 1999. *Psychologie inteligence*. Praha : Portál. 166 s. ISBN 8071783099.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. 2003. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál. ISBN 80-7178-722-8.
- ŠKODA, J. – DOULÍK, P. 2011. *Psychodidaktika*. Praha : Grada Publishing. 208 s. ISBN 978-80-247-3341-8.
- VYGOTSKIJ, L. S. 2004. *Psychologie myšlení a řeči*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-943-7.
- VYSKOČILOVÁ, E. – DVOŘÁK, P. 2002. Didaktika jako věda a jako nástroj poznávání učitele. In: Kalhous, Z. – Obst, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, s. 17 – 61. ISBN 80-7178-253-X.
- WILLIAMS, M. – BURDEN, R. L.: *Psychology for Language Teachers*. Cambridge : University Press, 1997.

Prof. PhDr. Gabriela Petrová, CSc. vo svojej profesii prešla všetkými stupňami práce vysokoškolského pedagóga. V rokoch 2002 – 2010 pôsobila vo funkcii dekana PF v Nitre. Od roku 2014 až do súčasnosti pôsobí ako vedúca Katedry pedagogiky PF UKF v Nitre. V rámci svojho akademického a vedeckého pôsobenia zastáva mnohé funkcie. Od roku 2010 je členkou Akreditačnej komisie SR – poradného orgánu vlády SR, je predsedníčkou pracovnej skupiny za pedagogické vedy AK, pôsobí ako členka pracovných skupín pre humanitné vedy, vedy o športe, spoločenské a behaviorálne vedy. Je predsedníčkou Akreditačnej rady MŠVVaŠ SR pre kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov. Vo svojej publikačnej, odbornej a vedeckovýskumnej činnosti sa venuje problematike androdidaktiky, profesijnej andragogike, ale tiež didaktike, diferenciálnej didaktike a pedagogickej starostlivosti o nadaných jednotlivcov.

PaedDr. Nina Kozárová vyštudovala učiteľstvo akademických predmetov v aprobácii pedagogika – história. V súčasnosti pôsobí ako doktorandka na Katedre pedagogiky na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre pod vedením školiteľky prof. PhDr. Gabriely Petrovej, CSc. Od roku 2013 je členkou Akademického senátu Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde od roku 2015 pôsobí ako predsedníčka študentskej časti. Vo svojej publikačnej činnosti sa zameriava na problematiku psychodidaktiky, metakognície a kognitívnej regulácie.

Prof. PhDr. Gabriela Petrová, CSc.
Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
E-mail: gpetrova@ukf.sk

PaedDr. Nina Kozárová
Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
E-mail: nina.kozarova@ukf.sk